

Karl, 47 år

GRUNDSKOLAN

Det skulle bli roligt att börja skolan, men man kände väl ganska tidigt att det var nånting som var fel. Men det var ingen lärare, ingen som brydde sej, så att säga. Det var väl i tvåan, trean eller nåt sånt där. Det var väl ett par stycken i klassen som hade problem. Man var liksom lite på undantag. Då så kändes det som att läraren hjälpte dom som var duktiga. Det var väl skrivandet som var svårast.

Och extra hjälp, det kom ju inte på tal förrän i femman, sexan, sjuan så där. Det var ju inte några egentliga kontakter, alltså skolan och föräldrarna. Man brydde sej inte eftersom inte lärarna brydde sej. Jag fick hjälp hemma med läxor. Det var mamma. Man skulle ju lära sej psalmer och sånt där. Det försökte man ju att plugga in, men det var ju bara tillfälligt. Det kom man ju inte ihåg sen inte. Multiplikationstabellen var inga problem. Matten gick ju jättebra.

Själva läsningen gick ju någorlunda. Man läste serietidningar och så där. Det började man med ganska tidigt. Inga böcker utan det var bara serietidningar. Men att få till bokstäverna var ju lite svårare, att skriva. Men eftersom det strulade så var det inget roligt. Och då brydde man sej inte, eftersom skolan inte brydde sej. Och mamma hade väl inte den tid som behövdes egentligen heller. Skolan var ju inget kul inte. Matte var roligt, och geografi och historia och sånt. Slöjd var ju roligt, ja, trä. Och sen i fyran, tror jag, fick man ju byta en termin då så att killar hade syslöjd och tjejer träslöjd. Det var ju samma sak där. Dom brydde sej ju inte. Jag menar, var det nån som kunde lite mer så hjälpte man ju dom. Jag virkade en pannlapp som man kunde titta igenom. Och slängde i en container.

Fröken läste högt ibland, men det var väl bara på roliga timmen eller nåt sånt här, på fredagar eller lördagar. Det tyckte jag om. Hemma läste mestadels mamma.

Jag försökte ju i början att lyssna på lektionerna, men sen så vart det ... man brydde sej väl inte. Utan dom två eller tre som hade problem, dom satt väl och pratade mest. Lågstadiet det var bedrövligt. Och det är ju många här på folkhögskolan som har samma erfarenheter.

På mellanstadiet fick jag ju andra personer, så att säga, och en del ville hjälpa till. Vi hade en klasslärare och sen så var det olika lärare som hade olika ämnen. Historia, geografi och biologi, där följde man väl med så gott man kunde, men det var inga prov heller. Och mamma hjälpte mej med läxorna. Jag höll väl på med läxor, säg, kanske en och en halv timme om dan eller nånting sånt. Och sen så träffade man ju kompisar och då hjälpte man varann lite grand så där. Matten har varit bra hela tiden. Ja, det var väl lästalen som kan bli lite problem.

Det var ju svenskan som var svårast. Jag fick ingen extraundervisning för det fanns inte. Man skrev ju lite grand, vad man hade varit med om på sommarlovet och sånt där. Det var ju inte nå många meningar. Fröken rättade inte utan man läste ju upp. Själva uppläsningen vart ju riktig så att säga. Jag menar det blir ju så att man skriver nånting och då tror man ju att det står det då. Vi hade lite grand rättstavning, men det var väl inte nån som brydde sej då heller, vad jag kommer ihåg. Sen var det väl så att om man nu skulle skriva nånting så: ”Ja, men hör du. Jag måste på toa nu.” Och så drog man. Och då fick nån annan börja, och då var det lika bra att dom fortsatte också.

Det var ingen som brydde sej över huvud taget. Så här efteråt kan jag ju tycka att dom gjorde det lätt för sej själv. Klasskamraterna, dom retades ju mest. Ja, förutom dom två eller tre som hade dom problemen. Hemma pratade vi inte om det. När inte lärarna gjorde nånting, så brydde sej väl inte dom heller. Jag vet inte. Det var ju inte roligt. Man visste ju inte vad problemet var heller så att man ville ju gärna veta vad problemet var.

Vi hade inga betyg. Men alltså det var väl i ordning och uppförande. Och det var jag ju duktig i alltså. Jag kom i tid och så där. Det verkade vara viktigare än studierna. För lärarnas del, tänkte jag.

På högstadiet kom jag till en annan skola. Man läste ju samma ämnen, engelska och så nåt annat språk. Så då läste jag ju tyska då, men det gjorde jag inte så många gånger. Jag fick ha slöjd eller nåt sånt i stället. Det var väl bara dom sista åren, sjuan, åttan och nian, som det vart nån

förändring som jag kände då. Och det är ju mycket på grund av klassföreståndaren som jag hade då. Han var ju jätteduktig, helt suverän. Han kunde sitta med mej med biologi eller nånting annat och hjälpa mej lite extra då. Kemi var ju mest att blanda ihop grejer och sånt där. Så det funkade ju för han sa ju vad man skulle blanda ihop och så där. Men han hjälpte till på alla ämnen, den klassföreståndaren. Men han satt med mej och till slut så lärde han mej det. Och det gick bra faktiskt. Och så kunde man komma till honom. Och sen då om man hade problem, så var det bara att knacka på dörren så fanns ju han till hands. Det är ju först då, som jag känner liksom, att det är nån som har brytt sej. Inte ens då var det nån som kollade vad problemet var utan han hjälpte till så att säga. Men jag tyckte ändå att det var lite sent att börja just då. Jag menar när man är så pass gammal.

Tillsamman med lärarna och mamma och klasskompisarna så gick det faktiskt bra med historia och religion och sånt. Det var mest tragglande och sen så kompisar sa väl i princip vad som stod då. Vad man skulle göra. Kort och gott. Det gjorde man ju. Kompisarna hade gjort sina egna anteckningar och berättade vad som var viktigt och då fick man ju höra det.

Hade vi svårt för nånting så då hjälpte man till lite grand. Men jag var så pass bra i matte, så dom var ju impade av mej i matten så att säga. ”Ja, men det där kan ju du. Hur gör du nu? Hur tänker du nu?” Så att dom hjälpte hemskt gärna till med svenska och allt annat, bara dom fick hjälp med matte. Ja, och läraren satt med mej. Alltså helheten gjorde att jag fixade det. Mamma, läraren och klasskompisarna. Ganska mycket faktiskt lärde jag mej genom att lyssna, SO och sånt där lite grand, olika samhällsfrågor. I engelska fick jag ju godkänt, men det var inte nåt mer heller. Svenskan gick väl hyfsat kan jag säga. Läsförståelse har varit ganska bra hela tiden. Men alltså sjuan, åttan, nian, det vart ju bättre då, när han satt med mej där. Det jag klarade bäst var svenska, slöjd, fysik, kemi och SO. Och engelskan var svårast. När jag gick ut var det mesta teor. Det var väl nån tvåa också, i engelska kanske.

Jag hade väl börjat läsa lite grand på mellanstadiet, men i synnerhet på högstadiet, för det var väl då man började att läsa lite faktatidningar och sånt där då. Hifimusiken och stereogrejer och bilar och sånt där. Man

hade ju ett intresse och läsförståelsen vart ju bättre. Hur läshastigheter var, det är svårt att veta. Jag läste kanske nån bok. Det vart väl några enklare böcker, men jag kommer inte ihåg nån titel. Pelle Svanslös eller dom här lite enklare. Dagbok skrev jag lite försiktigt. Alltså inte nåt mycket utan lite grand vad som har hänt på dan och så där. På fritiden var det väl moped och ut, och kompisar och så där då. Och bio och lite sånt där då.

EFTER GRUNDSKOLAN

Sen sökte jag in på el- telelinjen på gymnasiet och gick där i två år. Det gick ju bra eftersom det var mest praktiskt. Vi skulle ju bygga saker och sånt där och experimentera. Ja, vi hade bara svenska, engelska och matte, tror jag. Vi hade inget annat, inte vad jag kommer ihåg. Men även där så fick man ju hjälp då, alltså av kompisar. Jag var ju fortfarande bra i matte och fick hjälp med språk då. Jag hade ju trea då i matte och svenska. Och tvåa i engelska. Och det praktiska, jag vet inte om det var nån skala eller nånting, men alltså godkänd i alla fall.

Körkort tog jag när jag var arton år och två veckor kanske. Det var inga problem med teorin. Jag hade en morbror som jag övningskörde med och han ältade hela tiden så det satt på en gång. Han var duktig på att lära. Ja, när man for förbi skyltar: ”Jaha, vad är det där för skylt nu då?” Jag hade två fel på teorin.

Sen gick jag väl arbetslös nåt tag och sen var jag inne i lumpen. Ja, och sen efter lumpen så har jag jobbat på en fabrik där min morbror och pappa jobbade. När fabriken la igen så jobbade jag på sjukhuset också. Man fick ju jobb där ifrån en dag till en annan. Det var ett vikariat i tre månader. Jag jobbade som vaktmästare och körde lastbil där och körde ut mat och var på hjälpmedelsförrådet lite grand.

Och sen fick jag jobb på högskolan, alltså det hette ju lärarutbildning- en då eller nåt. Det var ett AMS-jobb först som blev en fast anställning. Så dom hade ju en liten tid att se vad jag var för juvel också. Och där jobbade jag då som tekniker i 22 år. Jag hjälpte till med det mesta. Om nån skulle ha en konferens, så ställde man fram en mikrofon och såg till att det funkade. Kopplade om telefoner och höll på med datorer, installerade program och spelade in program och sånt där. Alltså vi var ute och

filmade och redigerade det sen. Sånt hade jag lärt på småkurser, men mycket är självlärt. Och det var inte mycket att läsa och skriva. E-mail, det skrev man på skolan när man skulle kommunicera med personer. Det var bara korta grejer, alltså bestämma möten. Jag hade hand om videokonferenser och sånt. Då var det ju personer som skulle introduceras hur man använder grejerna. Och då måste man ju vara där kanske en kvart före. Det funkade bra, men det var bara: "Vi träffs klockan 14" eller något sånt. Mail ska inte vara så långa, tycker jag. Läsa, det var instruktioner när man ska installera nåt nytt på program i datorn och så. Men instruktioner på engelska går ganska bra. Det är väl svårast att prata själv och skriva, så att säga då. På fritiden läste jag fakta, Illustrerad vetenskap och sånt där, och fototidningar. Böcker blev det kanske en om året eller nåt sånt.

Till att börja med trivdes jag med jobbet, men sen vart det mer och mer stressigt ju fler personer som vart uppsagd. Det skulle ju sparas. Och då fick färre göra mer så att säga. Det blir en förlust på nåt sätt. Jag menar en del jobbar man ju bättre med än andra. Hade jag inte blivit uppsagd 2001 så hade jag varit kvar där. Det tror jag alldeles säkert.

På hösten 2000 gick jag på komvux. Jag hade vuxenstudiestöd, tror jag det hette. Nån arbetslös tar min plats, och så får jag stämpelingspengar för att jag går i skolan. Sen fick CSN minskat anslag, så jag fick bara gå en termin. Och då var det grund där så att säga, men det räckte som en repetition. Så det var därför jag kunde hoppa på gymnasienivå på en gång här på folkhögskolan för två år sen.

På komvux så hade jag stödundervisning i svenska. Dom hade nån timme där då per vecka. Men det var ju lite för lite, tyckte jag. Så därför började jag här på dyslexilinjén när jag blev arbetslös. Om man är statligt anställd så är det nåt som heter trygghetsstiftelsen som har det hela. Dom har varit till mycket hjälp faktiskt. Jag hade ju tagit eget initiativ och tagit tjänstledigt tidigare. Jag visste ju vad jag ville för nånting. Jag ville ju studera. Och det var bara att jag pratade med dom om det, så fixade dom det praktiska. Jag tänker läsa in kärnämnen och eventuellt omskola mej då. Jag läser svenska, engelska och matte, data, samhällskunskap, livs-åskådning. Datakunskap, det är obligatoriskt första året. Och det kunde jag, tyckte jag, eftersom jag jobbat med data. Men ändå, det kändes onödigt också.

Och det var när jag började här som jag fick min diagnos. Jag har ju misstänkt det själv, men eftersom arbetet inte krävde så mycket att jag skulle läsa och sånt där inte. Utan det var först när jag kom hit då som jag visste att jag kunde starta på dyslexilinjen och att man kunde läsa in kärnämnen. Så jag sökte väl då och så pratade jag med läraren sen. Och hon testade mej. Det var när vi hade börjat skolan.

I DAG

Det var lite ovant att gå i skolan, men det var ju inte så länge sen jag gick på komvux. Det var bara två år sen eller nånting sånt. Jag känner mej väldigt motiverad. Alla i klassen sitter i samma båt, så är det inte nån fara. När man har läs- och skrivsvårigheter, så tar det ju lite längre tid och så vidare. Och när man då går i en klass med personer som har samma problematik, så har man förståelse för problemet. När jag gick på komvux fanns det ju elever där också då som hade läs- och skrivsvårigheter, men läraren tog inte nån hänsyn till det. Inte nån större hänsyn, tycker jag. Här gör man det.

Det är mycket högläsning här och skrivträning och recensioner av texter och, ja, mycket. Och en helt underbar lärare i svenska. Skriftliga redovisningar gör vi på datorn. Ibland så behövs det stavningskontroll, men det är en stor förändring på dom här två åren, tycker jag. Och sen har vi muntliga redovisningar. Nästa vecka ska jag ha en redovisning i svenska språkets utveckling. Språk har börjat intressera mej mer och mer nu. Vi fick nån bok vi skulle läsa då, så det var väl en 50, 60 sidor nånting. Och det ska vi redovisa muntligt, nånstans mellan 10 och 20 minuter.

Nu tycker jag faktiskt om att skriva, bokrecensioner och så. Muntlig redovisning är jag väl lite mer emot då. Men det var likadant när jag började här. Då ville jag inte skriva nånting alls. Men sen så lossnade det. Jag skriver på dator. Där kan man ju klippa och klistra och dona. Så det är ju jättefint. Jag brukar inte använda stavningskontrollen så jättemycket, utan jag brukar försöka att stava så rätt som möjligt. Men alltså en del ord är ju speciella.

Läsförståelsen hade jag förut, men alltså hastigheten var väl lite si och så. Fast textremsan på TV hann jag med innan jag började här. När jag

testades var det väl lite under gymnasiet. Men det är ju två år sen. Jag skrev ju lite grand själv förut också, men allting har gått framåt. Det kan vara lite ironiskt, men jag är sekreterare i sportfiskeklubben och skriver protokoll. Det går jättebra faktiskt. Jag har lärt mej att göra lite stöd-anteckningar och så. Då kommer man ihåg. Och så skriver jag ut det ganska fort för det ska vara klart inom en vecka.

Nu har jag fått en annan inställning till att läsa, men nu har jag ju inte tiden. Det känns inte som man hinner med det. Utan det är lektioner ifrån kvart över åtta till halv fyra varje dag, plus läxor. Det är både kvällar och helger. Jag brukar försöka ta en dag ledigt, annars så kan det bli för mycket. Så att oftast blir det lördan som blir ledig dag och så sitter jag på söndan. Så att det finns inte mycket tid. Ja, tidningen läser jag, halva tidningen kanske. Sport och dom här insändarsidorna tycker jag om. Illustrerad Vetenskap har jag haft länge och fototidningar. Ja, det som intresserar mej, foto, film och video. Lite grand har det varit motstånd att läsa böcker. Nu är man ju nödd och tvungen alltså när man får nån bok och så ska man recensera den då. Och då gäller det att hitta nåt ämne då som är intressant. För det är ju halva jobbet. Men jag har läst på sportlovet nu, ”Hemsöborna”. Det som intresserar mej är väl språket och ta till sej språket så att säga. Alltså man lär sej ju att stava bättre och så vidare också. Språk är jag väldigt intresserad av så att det skulle man ju faktiskt kunna läsa nånting om, språkets utveckling och runskrift och hela det här köret då.

Engelskan tycker jag väl inte om så där jättemycket, men det går. Det som är svårt är att man ändrar ordföljd och såna där saker. Jag får jobba mer med det än med dom andra ämnena, men inte så där värst mycket ändå utan vi hjälps ju åt i klassen också. Jag menar, är det nån som har svårt i engelska och nån är bra i engelska, då hjälper man till då. Jag är ganska bra i matte och då hjälper jag ju andra, som har lite svårare, så att det är riktigt fin gemenskap.

Jag var nöjd med mitt yrkesval att bli tekniker. Jag valde det för att det var ju ett intresse som jag hade. Jag jobbade ju 22 år på högskolan och jag hade väl varit kvar om inte dom hade minskat på personalen. Men nu vet jag inte vad jag ska fortsätta med. Det stressar mej lite grand, faktiskt. Jag har praktiserat på mediautbildningen här på skolan. Jag har

ju funderingar på att kanske vara nån handledare i teknik då. Alltså om man ska filma eller sånt där. Det var därför jag praktiserade där. Och sen har jag praktiserat som assistent en vecka. Dom har ju nån syo-kurs här och då är det ju en assistent som är anställd på fem elever. Jag kände liksom att man inte hade så mycket tid för varje person. Jag skulle vilja jobba med människor, så assistent i nån form, men alltså gärna personlig då så att man har tid för den personen. Och att det inte blir en massa stress och sånt där för det har jag fått nog av på högskolan. Så jag vet faktiskt inte vad jag skulle vilja jobba med. Vad jag tänker göra nu, det är att jag söker ett antal utbildningar, och sen så får jag känna vad som känns bra till hösten.

Mest betydelsefullt för att komma vidare i skolan, ja, det var väl kompisar, och mamma och pappa som hjälpte till. Skolan kände jag ju liksom att dom gjorde ju ingenting. Det var i slutet av grundskolan, då var det en klassföreståndare som hjälpte till. Det var väl först då som jag fick nån hjälp som jag kan känna. Man kan ju tycka att det kom väl sent.

Det gäller att aldrig ge upp. Jag menar man kämpar ändå.

Det viktigast i skolan, det är ju att man får hjälp i tid. Sen hur den hjälpen utformas, det spelar väl inte så stor roll. Det var väl bara dom sista åren, sjuan, åttan och nian som det vart nån förändring som jag kände då. Och det är ju mycket på grund av klassföreståndaren som jag hade då. Han var ju jätteduktig, helt suverän. Så att det är ju först då som jag känner liksom att det är nån som har brytt sej.